

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MWO-W1A1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

ARKUSZ I

Arkusz I

Czas pracy 60 minut

MAJ
ROK 2002

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 8 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
7. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
8. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
9. Podczas egzaminu można korzystać z tekstu Konstytucji RP.
10. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą **wypełnia egzaminator**.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
30 punktów

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Zadanie 1. (1 pkt)

Wymień główne zasady będące podstawą współczesnego państwa demokratycznego:

A. B. C.

Zadanie 2. (1 pkt)

Podaj datę (tylko rok) oraz region Polski, gdzie miało miejsce opisane w piosence wydarzenie.

*„Na drzwiach ponieśli go Świętojańską
Naprzeciw glinom, naprzeciw tankom
Chłopcy stoczniowcy pomścijcie druha
Janek Wiśniewski padł”*

.....

Zadanie 3. (1 pkt)

Który z poniższych aktów prawnych jest aktem wykonawczym ?

- A. konstytucja,
- B. ustawa,
- C. rozporządzenie,
- D. umowa międzynarodowa.

Zadanie 4. (1 pkt)

Powód to osoba:

- A. która jest stroną w karnym procesie sądowym,
- B. która wszczyna proces przez wniesienie sprawy do sądu,
- C. składająca zeznanie w sądzie na temat konkretnego wydarzenia,
- D. upoważniona do podejmowania czynności prawnych w imieniu określonych osób.

Zadanie 5. (1 pkt)

Która z form prasowych powinna zawierać najmniej elementów interpretujących fakty ?

- A. felieton,
- B. komentarz,
- C. komunikat,
- D. wywiad.

Zadanie 6. (1 pkt)

Decentralizacja władzy publicznej polega na:

- A. dużej liczbie mianowanych urzędników lokalnych,
- B. hierarchicznej zależności organów samorządowych,
- C. istnieniu szerokiego samorządu terytorialnego,
- D. istnieniu dużej liczby szczebli administracji państwowej.

Zadanie 7. (1 pkt)

Uzupełnij tekst, wstawiając w wykropkowane miejsca odpowiednie wyrazy i daty (tylko rok).

Wybory do Sejmu i Senatu 4 czerwca r. zakończyły się zwycięstwem „Solidarności”, ponieważ kandydaci opozycji zyskali zdecydowane poparcie społeczne i zdobyli 161 mandatów w i 99 miejsc w Wybory doprowadziły do powołania pierwszego niekomunistycznego rządu, którego premierem został Realizowany przez ten rząd plan, którego autorem był, rozpoczął proces przemian gospodarczych w Polsce.

Zadanie 8. (2 pkt)

Rozwiń skróty (podaj pełne nazwy instytucji) i wstaw odpowiednie z nich we właściwe miejsce w tekście poniżej.

- NBP -
- MFW -
- PKB -
- ZUS -

Rada Polityki Pieniężnej jest organem, który jest bankiem centralnym naszego kraju. Realizuje on politykę pieniężną państwa, ma wyłączność na emisję polskiej waluty, dba o wartość złotówki. Przy realizacji tych zadań muszą być brane pod uwagę różne czynniki, takie jak wielkość inflacji, wzrost, stan bilansu płatniczego państwa. Często uwzględnia się również opinie ekspertów zagranicznych z, czy Banku Światowego.

Zadanie 9. (1 pkt)

Przyporządkuj wymienione niżej uprawnienia do instytucji.

1. Naczelny Sąd Administracyjny	A. bada zgodność przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe z ustawą zasadniczą
2. Trybunał Stanu	B. rozpatruje skargi na decyzje administracyjne
3. Sąd Najwyższy	C. rozpatruje rewizje nadzwyczajne
4. Trybunał Konstytucyjny	

1 - 2 - 3 -

Zadanie 10. (1 pkt)

Przyporządkuj typy partii do haseł, których mogłyby użyć w swoich programach wyborczych.

1. partie konserwatywne	A. Wolny człowiek w wolnym kraju.
2. partie liberalne	B. Wolność jest nie do pogodzenia z istnieniem jakiegokolwiek władzy.
3. partie socjaldemokratyczne	C. Dobrobyt i praca dla wszystkich.
	D. Państwo silne rodziną.

1 - 2 - 3 -

Zadanie 11. (1 pkt)

Przyporządkuj organizacje międzynarodowe do właściwych dla nich celów działania.

1. NATO	A. utworzenie wspólnego rynku usług, pracy, towarów obejmującego wszystkie państwa członkowskie
2. MOP	B. interwencje zbrojne w sytuacji konfliktu
3. UNESCO	C. rozwój badań naukowych i ochrona dziedzictwa kulturowego
	D. rozwój ustawodawstwa pracy i ochrona praw pracowniczych

1 - 2 - 3 -

Zadanie 12. (1 pkt)

Przyporządkuj instytucje do odpowiadających im kompetencji.

1. Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu	A. mogą się do niego zwracać obywatele państw sygnatariuszy Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Obywatela
2. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w Hadze	B. rozpatruje indywidualne petycje osób powołujących się na Międzynarodowy Pakt Praw Osobistych i Politycznych
3. Komitet Praw Człowieka w Genewie	C. sędzi zbrodniarzy wojennych i zbrodnie przeciw ludzkości
	D. ocenia zgodność prawa danego kraju z jego konstytucją

1-..... 2-..... 3-.....

Zadanie 13. (1 pkt)

Wyjaśnij pojęcie podstawa opodatkowania.

.....

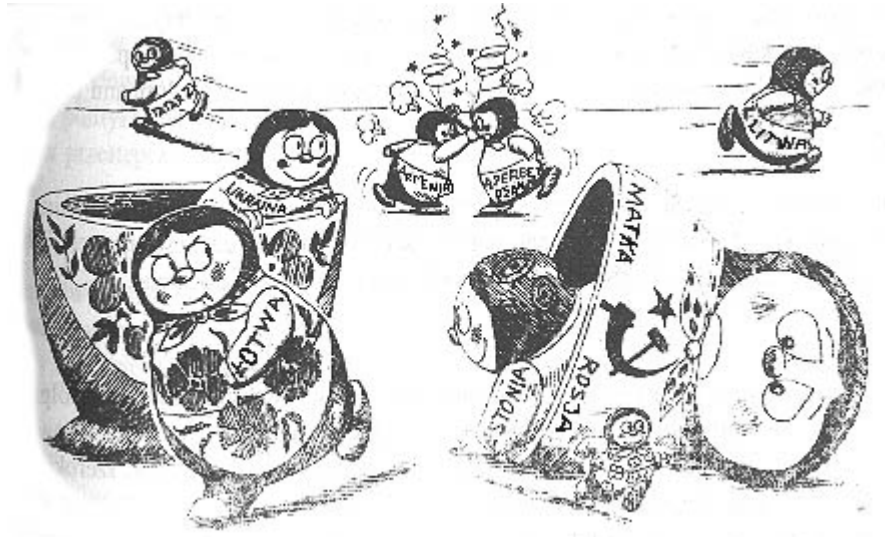
.....

.....

.....

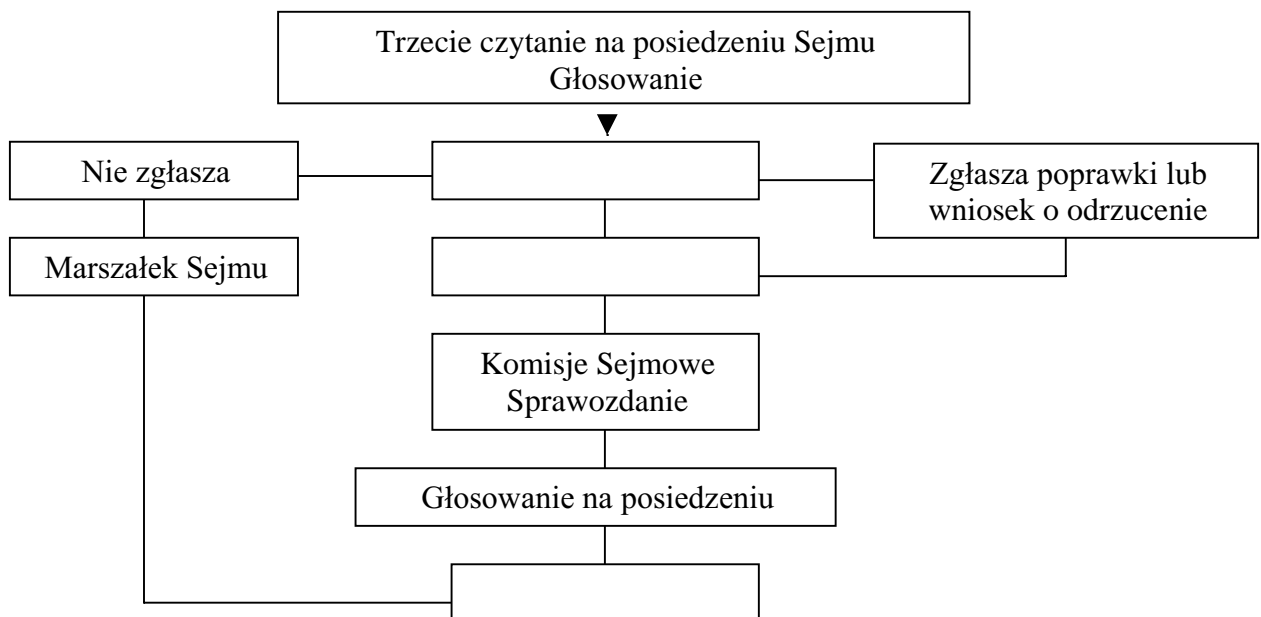
Zadanie 14. (1 pkt)

Wyjaśnij, jakie wydarzenie historyczne przedstawia poniższy rysunek i podaj jego datę (tylko rok).

Zadanie 15. (1 pkt)

Uzupełnij uproszczony schemat przedstawiający fragment trybu uchwalania ustawy, wpisując odpowiednie instytucje w puste rubryki.

Zadanie 16. (2 pkt)

Przeczytaj poniższy cytat i odpowiedz na pytania.

„[...] A jeśli byśmy (czego Boże uchroni) co przeciw prawom, wolnościom, artykułom, kondycjom wykroczyli, albo czego nie wypełniali, tedy obywatele koronni obojga narodu od posłuszeństwa i wiary nam powinnyj wolne czynimy i panowania”

A. Z jakiego dokumentu pochodzi ten cytat?

.....

B. Jakie prawo obywateli zostało sformułowane w tekście ?

.....

.....

Zadanie 17. (2 pkt)

A. Wyjaśnij termin: struktura społeczna.

.....

.....

.....

B. Podaj dwa przykłady przemian w strukturze społecznej III RP po 1989 roku.

.....

.....

Zadanie 18. (3 pkt)

Wpisz pod biogramem nazwisko znanej postaci XX w.

- Filozof i prawnik. Przez 20 lat pełnił obowiązki radcy prawnego poza swoją ojczyznę, gdzie zetknął się z dyskryminacją rasową. Po powrocie do kraju prowadził działalność polityczną i społeczną, za co był więziony przez Anglików łącznie przez 50 lat. Propagując walkę bez przemocy zyskał ogromny autorytet moralny i doprowadził do uwolnienia ojczyzny spod zależności kolonialnej.

.....

- Pisarz, działacz opozycyjny w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, współtwórca niezależnego ugrupowania Karta 77, aresztowany przez władze komunistyczne swego kraju. W roku 1989 wybrany przez Zgromadzenie Federalne na stanowisko prezydenta.

.....

- Polityk, premier i minister spraw zagranicznych. W 1950 r. przyczynił się do przyjęcia planu nazwanego jego imieniem. Doprowadził do podpisania traktatu paryskiego powołującego do życia Europejską Wspólnotę Węgla i Stali.

.....

Zadanie 19. (1 pkt)

Wyjaśnij, jaka jest różnica w trybie obsadzania urzędu wojewody i starosty.

.....
.....

Zadanie 20. (2 pkt)

Wymień po jednym przykładzie kompetencji prezydenta RP w zakresie:

- władzy ustawodawczej.....
- władzy wykonawczej.....
- władzy sądowniczej.....

Zadanie 21. (1 pkt)

Następujące wydarzenia ułóż w kolejności chronologicznej, zaczynając od najdawniejszego.

- A. Przyjęcie Polski do NATO.
- B. Zburzenie muru berlińskiego.
- C. Podpisanie traktatu z Maastricht.
- D. Wybór Karola Wojtyły na papieża.

1..... 2..... 3..... 4.....

Zadanie 22. (3 pkt)

Wyjaśnij krótko w jaki sposób proporcjonalna ordynacja wyborcza - bez wprowadzania klauzuli zaporowej, (progu wyborczego) wpływałaby na:

- reprezentatywność parlamentu.....
.....
.....
- stabilność władzy wykonawczej.....
.....
.....
- system partyjny.....
.....
.....

BRUDNOPIS

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MWO-W2A1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

Arkusz II

Czas pracy 90 minut

ARKUSZ II

MAJ
ROK 2002

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy należy wyraźnie przekreślić. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
7. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
8. Podczas pisania można korzystać z tekstu Konstytucji RP.
9. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą **wypełnia egzaminator**.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
40 punktów

Życzymy powodzenia!

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Zadanie 23. (9 pkt)

Zapoznaj się z fragmentem Kodeksu Pracy i odpowiedz na podane niżej pytania.

Art. 22. § 1. Przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

§ 11. Zatrudnienie w warunkach określonych w § 1 jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy.

§ 2. Pracownikiem może być osoba, która ukończyła 18 lat. Na warunkach określonych w dziale dziewiątym pracownikiem może być również osoba, która nie ukończyła 18 lat.

(...)

Art. 25. § 1. Umowę o pracę zawiera się na czas nie określony, na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy.

§ 2. Każda z umów, o których mowa w § 1, może być poprzedzona umową o pracę na okres próbny, nie przekraczający 3 miesięcy.

Art. 251. Zawarcie kolejnej umowy o pracę na czas określony jest równoznaczne w skutkach prawnych z zawarciem umowy o pracę na czas nie określony, jeżeli poprzednio strony dwukrotnie zawarły umowę o pracę na czas określony na następujące po sobie okresy, o ile przerwa między rozwiązaniem poprzedniej a nawiązaniem kolejnej umowy o pracę nie przekroczyła jednego miesiąca.

(...)

Art. 29. § 1. Umowa o pracę powinna być zawarta na piśmie, z wyraźnym określeniem rodzaju i warunków umowy, a w szczególności powinna określać:

- 1) rodzaj pracy i miejsce jej wykonywania oraz termin rozpoczęcia pracy,
- 2) wynagrodzenie odpowiadające rodzajowi pracy.

§ 3. Jeżeli umowa o pracę nie została zawarta na piśmie, pracodawca powinien niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 7 dni od dnia rozpoczęcia pracy, potwierdzić pracownikowi na piśmie rodzaj umowy i jej warunki.

Art. 32. § 1. Każda ze stron może rozwiązać za wypowiedzeniem umowę o pracę zawartą na:

- 1) okres próbny,
- 2) (uchylony),
- 3) czas nie określony.

§ 2. Rozwiązanie umowy o pracę następuje z upływem okresu wypowiedzenia.

Art. 39. Pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż 2 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku.

(...)

Art. 41. Pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę w czasie urlopu pracownika, a także w czasie innej usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy, jeżeli nie upłynął jeszcze okres uprawniający do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia.

Art. 41. § 1. W razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy, nie stosuje się przepisów art. 38, 39 i 41, ani przepisów szczególnych dotyczących ochrony pracowników przed wypowiedzeniem lub rozwiązaniem umowy o pracę.

§ 2. W razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy, umowa o pracę zawarta na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy może być rozwiązana przez każdą ze stron za dwutygodniowym wypowiedzeniem. (...)

1. Jaki rodzaj relacji między pracownikiem a pracodawcą jest w rozumieniu Kodeksu Pracy stosunkiem pracy?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Ile razy pracodawca może zawrzeć z tym samym pracownikiem umowę o pracę na czas określony?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Co powinno być określone w umowie o pracę?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Pan Kowalski jest architektem w biurze projektowym Domy i Biurowce z Krakowa. Domy i Biurowce wygrały przetarg na zaprojektowanie nowej siedziby warszawskiej firmy Produkcja i Handel. Pan Kowalski od tego czasu nie zajmuje się niczym innym jak tylko projektowaniem biurowca dla Produkcji i Handlu: przeniósł się do Warszawy, godzinami rozmawia o swoim projekcie z zarządem Produkcji i Handlu. Czy pana Kowalskiego i firmę Produkcja i Handel łączy stosunek pracy? Uzasadnij krótko swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Wkrótce po oddaniu nowej siedziby firma Produkcja i Handel popadła w kłopoty finansowe i zbankrutowała. Wszyscy jej pracownicy otrzymali wypowiedzenia. Pani Kamińska w przyszłym roku miała przejść na emeryturę, zażądała więc od właścicieli Produkcji i Handlu odszkodowania za bezprawne zwolnienie z pracy pracownika, który podlega szczególnej ochronie w okresie przedemerytalnym. Czy pani Kamińska ma szansę na odszkodowanie? Uzasadnij krótko swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 24. (12 pkt)

Przeanalizuj dane zawarte w tabelach i tekście interpelacji i odpowiedz na podane niżej pytania.

Tabela 1. Procent uczniów, którzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy używali narkotyków lub brali udział w prywatkach z narkotykami - badania w pierwszych klasach szkół ponadpodstawowych w jednej z dzielnic dużego miasta.

	1996	1998
Używanie narkotyków w czasie ostatnich 12 mies.	14,2	16,7
Udział w prywatkach z narkotykami w czasie ostatnich 12 mies.	38,2	47,6

Tabela 2. Procent uczniów, którzy wskazali miejsca, gdzie można kupić narkotyki - badania ogólnopolskie w pierwszych i trzecich klasach szkół ponadpodstawowych.

	Pierwsze klasy	Trzecie klasy
Nie znam takich miejsc	51,1	44,9
Ulica, park	20,5	24,2
Szkoła	24,1	28,9
Dyskoteka, bar	29,6	39,3
Mieszkanie dealera	18,3	19,1
Inne miejsce	5,0	4,4

Tabela 3. Procent uczniów, którzy chociaż raz w życiu używali narkotyków - badania ogólnopolskie w pierwszych i trzecich klasach szkół ponadpodstawowych.

	Pierwsze klasy		Trzecie klasy	
	1995	1999	1995	1999
Konopie	10,1	15,1	17,1	22,4
Amfetamina	2,9	7,4	2,8	10,5
LSD	1,9	4,0	2,7	3,5
Kokaina	0,8	1,9	0,8	1,8
Heroina	0,8	5,7	0,6	6,8
Ecstasy	0,8	2,8	0,6	2,7

Fragment interpelacji poselskiej nr 745 z 3 kadencji Sejmu.

Cyt. „Narkomania w naszym kraju nie jest już problemem marginalnym. Obecnie rynek narkobiznesu rozwinął się i swoje kolejne ofiary zdobywa w sposób podstępny. Powszechnie znany jest fakt, że narkotyki rozprowadzane są już w szkołach podstawowych, kiedy to młody człowiek podatny jest na wpływ otoczenia. Właśnie w okresie, kiedy nastolatek przeżywa kryzys wartości dotychczasowych autorytetów poszukuje nowych wartości. Niestety, szkoły nie reagują w odpowiedni sposób na nowe zjawisko. Nauczyciele często przyznają, że problemu nie dostrzega się, nie wykazuje, ponieważ wpłynęłoby to na obraz szkoły w oczach społeczeństwa czy dane statystyczne. Problem, więc nie istnieje w świadomości władz szkoły [...]. W związku z tym do szkół docierają dealerzy, którzy "promują" narkotyk. Licząc na ciekawość młodzieży, czy chęć zaimponowania rówieśnikom, bezpłatnie dostarczają narkotyki do momentu, kiedy jednostka się uzależnia.’

1. Określ, wynikające z tabeli nr1 tendencje dostępności i wielkości spożycia narkotyków.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 25. (11 pkt)

Zapoznaj się z fragmentem tekstu Johna Locke'a i odpowiedz na podane niżej pytania.

§ 22. Naturalna wolność człowieka sprowadza się do bycia wolnym od jakiejkolwiek nadrzędnej władzy na ziemi i niepodlegania w zasadach swego postępowania woli bądź władzy ustawodawczej żadnego człowieka, a tylko prawu natury. Wolność człowieka w społeczeństwie sprowadza się do niepodlegania żadnej innej władzy ustawodawczej, a tylko tej powołanej na mocy zgody we wspólnocie, ani też panowaniu czyjekolwiek woli, ani ograniczeniom jakiegokolwiek prawa innego niż to, które uchwali legislatura zgodnie z pokładanym w niej zaufaniem (...). Wolność ludzi pod władzą rządu oznacza życie pod rządami stałych praw, powszechnych w tym społeczeństwie i uchwalanych przez powołaną w nim władzę ustawodawczą. Jest to wolność do kierowania swoją własną wolą we wszystkich sprawach, w których prawa tego nie zakazują, oraz niepodlegania zmiennej, niepewnej, nieznannej, arbitralnej woli innego człowieka. Natomiast wolność natury nie zna innych ograniczeń poza prawem natury.

John Locke, *Dwa traktaty o rządzie, Traktat drugi*, Warszawa 1992.

1. Wymień dwie formy wolności przedstawione przez autora tekstu.

.....

.....

.....

.....

2. Scharakteryzuj koncepcję wolności człowieka w społeczeństwie, za którą opowiada się John Locke.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Na podstawie tekstu przedstaw warunki realizacji wolności jednostki w ramach państwa.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Przytocz fragment tekstu, który wskazuje, że John Locke był przeciwnikiem rządów absolutnych.

.....

.....

.....

.....

5. Krótko wyjaśnij, jakie jest znaczenie myśli J. Locke’a dla rozwoju poglądów o państwie i społeczeństwie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

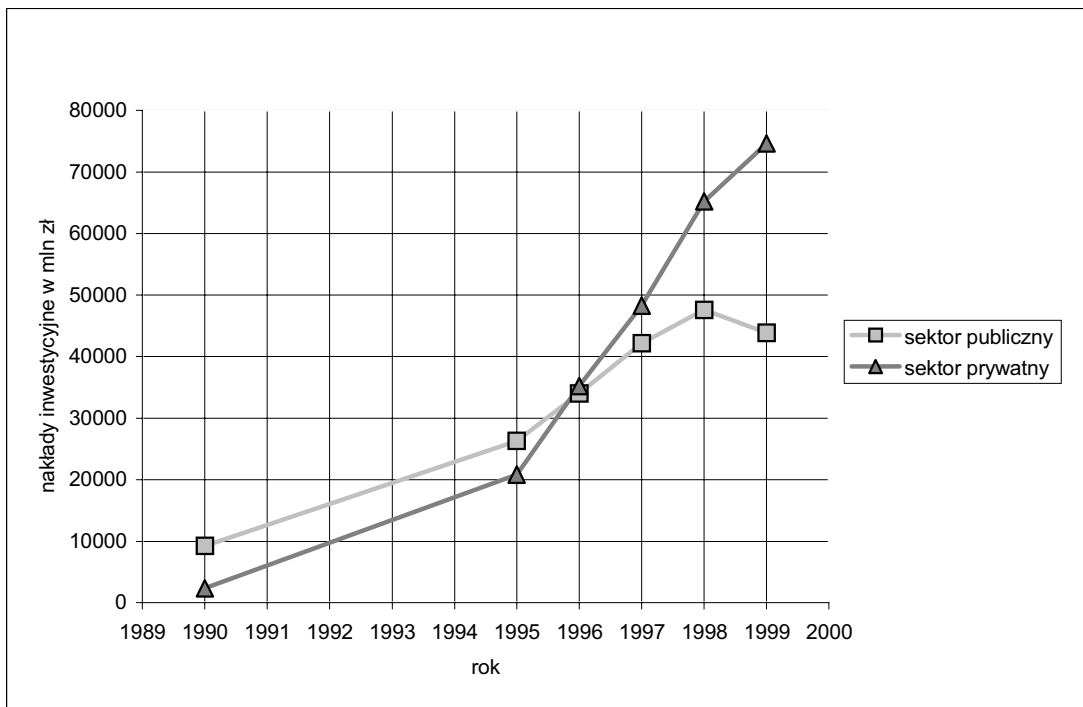
.....

.....

Zadanie 26. (8 pkt)

Dokonaj analizy wykresu i odpowiedz na podane niżej pytania.

Wykres ilustrujący wielkość nakładów inwestycyjnych w Polsce według sektorów własności.

1. Określ tendencje zmiany wielkości nakładów inwestycyjnych w sektorze publicznym.

.....

.....

.....

.....

.....

2a) Przedstaw, jak zmieniały się wielkości nakładów inwestycyjnych w sektorze prywatnym w porównaniu z sektorem publicznym w okresie 1989-1999.

.....

.....

.....

.....

.....

2b) Wymień dwie przyczyny tych zmian w polskiej gospodarce.

.....
.....
.....
.....
.....

3. Wymień trzy źródła finansowania inwestycji wykorzystywane przez przedsiębiorstwa prywatne:

- a)
- b)
- c)

BRUDNOPIS